

STADSARCHEOLOGIE GENT
Vlasmarkt, heraanleg van de zone met taxistaanplaatsen

Archeologienota

Projectcode 2018K329

10 januari 2019

DEEL 2 – VERSLAG VAN RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

Colofon

Stad Gent
Departement Stedelijke Ontwikkeling - De Zwarte Doos - Stadsarcheologie Gent

Publicatiedatum
10 januari 2019

Contact
Geert Vermeiren
Geert.Vermeiren@stad.gent
Tel. 09/2665781
https://stad.gent/cultuur-sport-vrije-tijd/cultuur/erfgoed/stadsarcheologie/recent-archeologisch-onderzoek-gent

Postadres
Stad Gent – Stadsarcheologie Gent
Stadhuis, Botermarkt 1, 9000 Gent
Bezoekadres
Dulle-Grietlaan 12, 9050 Gentbrugge
Tel. 09 266 57 60

Inhoud

1. Colofon 5

2. Samenvatting 6

3. Beschrijvend deel 9

3.1. Administratieve gegevens / technische fiche 9

3.2. Juridische context 9

3.3. Onderzoekskader 10

3.4. Ruimtelijke situering 10

3.5. Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief 12

3.6. Archeologisch potentieel 13

3.6.1. Methode en onderzoeksvragen 13

3.6.2. Fysisch geografische situatie 13

3.6.3. Bekende archeologische vindplaatsen 14

3.6.4. Archeologische indicatoren 14

3.6.5. Verstoringshistoriek 15

4. Assessmentrapport 16

4.1. Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens 16

4.1.1. Geologie 16

4.1.2. Bodem 19

4.1.2.1. Bodemtypes 19

4.1.2.2. Bodem, bodemerosie en bodemgebruik 20

4.1.3. Topografie en hydrografie 21

4.2. Gekende archeologische waarden 24

4.2.1. Historisch onderzoek 24

4.2.2. Cartografische gegevens 25

4.2.3. Beschrijving van de gekende archeologische waarden 29

4.2.4. Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader 30

4.3. Interpretatie onderzochte gebied 32

4.4. Verwachting t.o.v. archeologisch erfgoed 32

5. Relevante bibliografie 34

Thesaurus 35

1. Colofon

Titel: Vlasmarkt, heraanleg van de zone met taxistaanplaatsen

Auteurs: Geert Vermeiren

Projectnummer: 2018K329

Opdrachtgever: Stad Gent

Botermarkt 1

9000 Gent

Projectleiding: Stadsarcheologie Gent

Erkend archeoloog: Geert Vermeiren, OE/ERK/Archeoloog/2015/00011

Datum: 4 - 10 januari 2019

Wettelijk depotnummer: D/2018/0341/28

Stad Gent – De Zwarte Doos – Stadsarcheologie

Dulle-Grietlaan 12

9050 Gentbrugge

09/2665760

stadsarcheologie@stad.gent

2. Samenvatting

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het deels herinrichten van de Vlasmarkt. De projectzone situeert zich in het historisch centrum van Gent, net binnen de 12de-eeuwse stadsomwalling. De totale oppervlakte van het projectgebied beslaat 384,53 m² en is volgens het gewestplan gelegen in gebied voor wonen.

Het projectgebied is gelegen BINNEN de Gentse vastgestelde archeologische zone en gezien de oppervlakte van het plangebied 384,53 m² bedraagt is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

Het projectgebied bevindt zich op de Vlasmarkt; tussen het middeneiland, de Belfortstraat en de Koningstraat. Op basis van de simulaties van een indraaiende bus wordt de zone vormgegeven. De ruimte die niet nodig is voor de indraaibeweging van de bus wordt heringericht als een voetpaduitstulping met terrassen (voor de aangrenzende horeca), voetpaden, groen met bomen en parkeerplaatsen. Er worden geen ingrijpende rioleringswerken uitgevoerd.

Tijdens het bureau-onderzoek werden een aantal onderzoeksvragen opgelijst en beantwoord:

> Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

De eerste vermelding die betrekking heeft op het huidige projectgebied gaat terug tot 1313 wanneer er gesproken werd over '*van der Veemarct*'. Deze markt, ook wel Peerdemarkt genoemd werd in de 16de eeuw voor een deel gehouden aan het oosteinde van de toenmalige Koningstraat (huidige Vlasmarkt) en deels langs de huizen gelegen langsheen het Sint-Jacobskerkhof. De bestemming van deze marktplaats veranderde door de jaren, waarbij in de 18de eeuw bijvoorbeeld ook hout, stro en karnemelk verkocht werd. Aan de overzijde, tegenover het Sint-Jansgodshuis hield men aanvankelijk de '*Verkensmark*' .

De meest relevante archeologische sporen met betrekking tot het projectgebied kwamen aan het licht bij archeologisch onderzoek in de Belfortstraat (tussen de Kammerstraat en Bij Sint-Jacobs). Zowel op een diepte van ca. 6,50 als op 5,80 m T.A.W. waren duidelijke karrensporen zichtbaar. Het bovenste bewaarde straatniveau kende ook een grote hoeveelheid Doornikse kalksteenfragmenten op een grijsbruin egaal zandlaagje ter versteviging van het loopniveau. De moederbodem zat op ca. 5,18 m T.A.W.

In een aanpalend vlak werden deze verschillende wegniveaus opnieuw aangetroffen. Hierbij werd een afzomende houten balk aangetroffen die de Doornikse kalksteenschilfers van een wegniveau op hun plaats hielden. Deze horizontale balk (6,67-6,90 m T.A.W.) werd op zijn beurt op zijn plaats gehouden door een aantal verticale paaltjes die in de grond gehouwen waren. Ten oosten van deze balk zat een depressie in het noordprofiel die waarschijnlijk als een greppeltje langs het wegdek moet worden geïnterpreteerd. Opmerkelijk waren twee kuilen met een zeer organische vulling die in het vlak en het profiel herkend werden en die voorafgaand aan het wegdek en de greppel waren.

Het bouwblok grenzend aan het projectgebied bevat op beide hoeken nog de restanten van middeleeuwse patriciërswoningen. CAI Locatie 333428 is nog bewaard onder verschillende percelen op de hoek Vlasmarkt-Belfortstraat. De rechthoekige constructie heeft zijn dwarsmuur aan de Vlasmarkt en de langsgevel aan de Belfortstraat. De ruimte is onderverdeeld in twee beuken.

CAI Locatie 333427 bevat muurresten in Doornikse kalksteen in de west- en de zuidmuur die een oorspronkelijk vierkantig Steen doen vermoeden.

> Zijn er gegevens gekend over de eventuele verstoring van de bodem?

De mogelijke aanwezigheid van nutsleidingen, zijn een belangrijke verstoringsfactor. Zo kan met zekerheid vastgesteld worden dat ter hoogte van de zone waar de ontharding zal plaatsgrijpen, en waar de centrale twee bomen zullen geplaatst worden, evenals onder de meest westelijke boom, reeds een riolering aanwezig is met een diameter van 0,50 m.

Hoewel de invloed van het wegdek als beperkt kan beschouwd worden, werden hier ook reeds vele ingrepen uitgevoerd. Archeologisch onderzoek in de nabijheid (Belfortstraat) toonde een verstoord pakket onder het huidige wegdek van minimaal 1,00 m.

> Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het projectgebied?

Rechtstreekse aanwijzingen voor een archeologische site ter hoogte van het projectgebied zijn er niet. Archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem in de ruime nabijheid bracht wel sporen aan het licht uit de middeleeuwen en latere periodes. De sporen hadden alle te maken met hetweggebruik.

> Wat is de impact van de geplande werken?

De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. De vraag tot omgevingsvergunning omvat volgende werken:

-Langs de gevels van de horeca wordt een strook van 3 m voorzien voor de inrichting van terrassen. Om de terrassen te bereiken ligt langs deze strook een voetpad van 1,5 m.

-Langs de rijweg worden drie parkeerplaatsen voor taxi's ingericht. Voor de bediening van de taxi's wordt er een voetpad aangelegd van 2 m.

-Tussen de twee voetpaden wordt de zone onthard. In deze zone worden twee bomen voorzien. Verder worden er nog twee bomen geplant in de groenvakken aan weerszijde van de taxistaanplaatsen.

> Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. De kans op het aantreffen van archeologische sporen is r niet onbestaande. Maar de eventuele aanwezigheid van sporen zou enkel kunnen geattesteerd worden ter hoogte van de geplande substraatbakken. De aanwezigheid van een riolering op het traject van 3 van de 4 bakken zorgt er voor dat er in deze zone geen relevante informatie aanwezig is. Tevens heeft onderzoek in de directe nabijheid aangetoond dat onder het wegdek minimaal één meter verstoring aanwezig is. Dit houdt in dat bij het vierde boomvak er slechts ca. 0,50 m kan onderzocht worden en dit over een zeer beperkte oppervlakte.

> Is het nodig andere vormen van vooronderzoek in te schakelen om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden?

In conclusie kan gesteld worden dat zelfs binnen deze mogelijk niet door leidingen verstoorde substraatbak, de aanwezigheid van eventueel archeologisch bewaard bodem archief zeer beperkt is. Alle verzamelde gegevens leren dat de kans op bewaard bodemarchief quasi nihil is waardoor het qua kosten-baten niet verantwoord is verdere vormen van vooronderzoek in te schakelen.

Vanuit deze wetenschap stelt Stadsarcheologie Gent geen verder onderzoek voor.

3. Beschrijvend deel

3.1. Administratieve gegevens / technische fiche

Projectcode	**2018K329**
Locatie	Oost-Vlaanderen, Vlasmarkt, heraanleg van de zone met taxistaanplaatsen
Kadaster/Afdeling/Sectie/ Percelen	Afd. 2, sectie B, openbaar domein
Kadasterplan	Zie plan 1
Topografische kaart	Zie plan 3
Bounding Box	(105062,194180); (105096,194180); (105062,194148); (105096,194148)
Onderdeel Archeologische zone	ja
Grootte percelen:	/
Grootte projectgebied	384,53 m²
Reden van de ingreep:	Heraanleg wegenis en plaatsen boomvakken
Betrokken actoren en specialisten	Peter Steurbaut (historisch kaartmateriaal)

3.2. Juridische context

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het deels herinrichten van de Vlasmarkt. De projectzone situeert zich in het historisch centrum van Gent, net binnen de 12de-eeuwse stadsomwalling. De totale oppervlakte van het projectgebied beslaat 384,53 m² en is volgens het gewestplan gelegen in gebied voor wonen.

Het projectgebied is gelegen BINNEN de Gentse vastgestelde archeologische zone. Het betreft hier een zone waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt en de ingreep minimaal 100 m².

Gezien de oppervlakte van het plangebied 384,53 m² bedraagt is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

3.3. Onderzoekskader

Het projectgebied situeert zich in het centrum van de historische kernstad van Gent, binnen de 12de-eeuwse stadsomwalling en rond de Sint-Jacobskerk. Het gaat om de herinrichting van een deel voetpad en straat, met de aanleg van grotere terrassen en een groenzone met bomen.

Met dit bureau-onderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

3.4. Ruimtelijke situering

Het projectgebied Vlasmarkt (Kad. Afd. 2, sectie B, openbaar domein) situeert zich in het noorden van de historische kernstad van Gent. Het desbetreffende deel situeert zich tussen het middeneiland, de Belfortstraat en de Koningstraat. Het project gaat om de heraanleg van het voetpad en de rijweg in functie van grotere terrassen met groenzone en minder rijweg en parkeerplaatsen. De projectoppervlakte bedraagt 384,53 m². Volgens het gewestplan 'Gentse en Kanaalzone' ligt het project in een zone voor wonen.

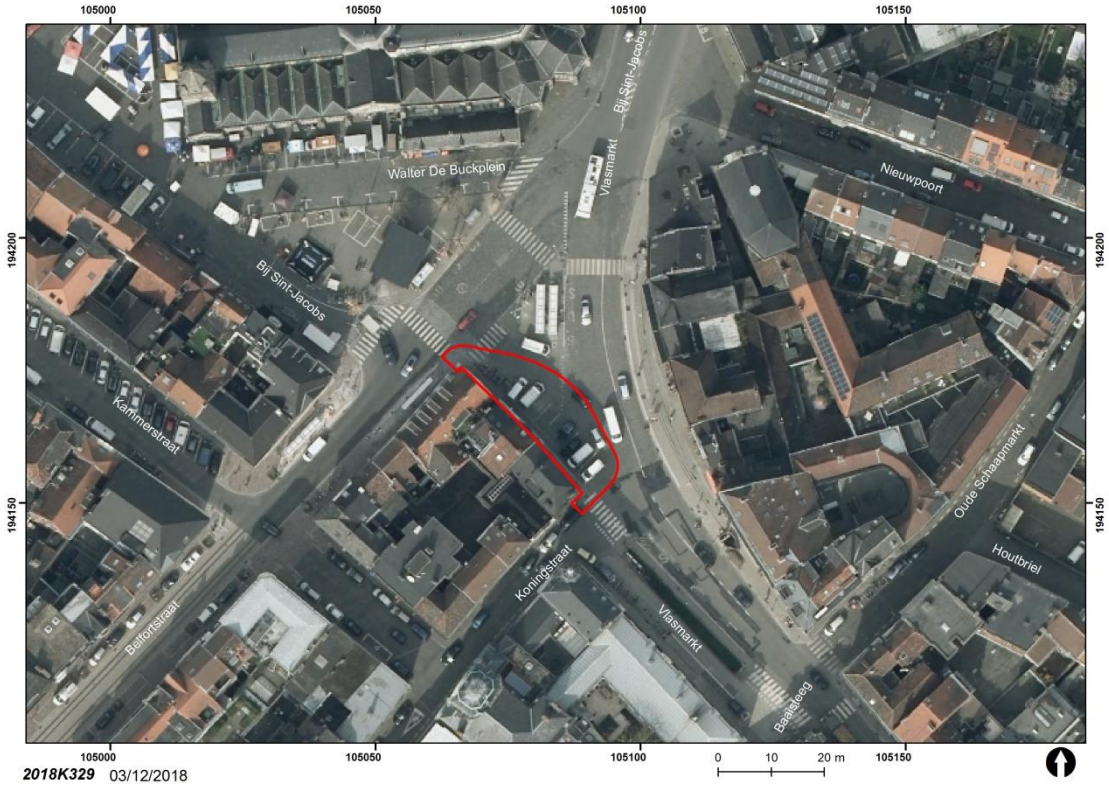

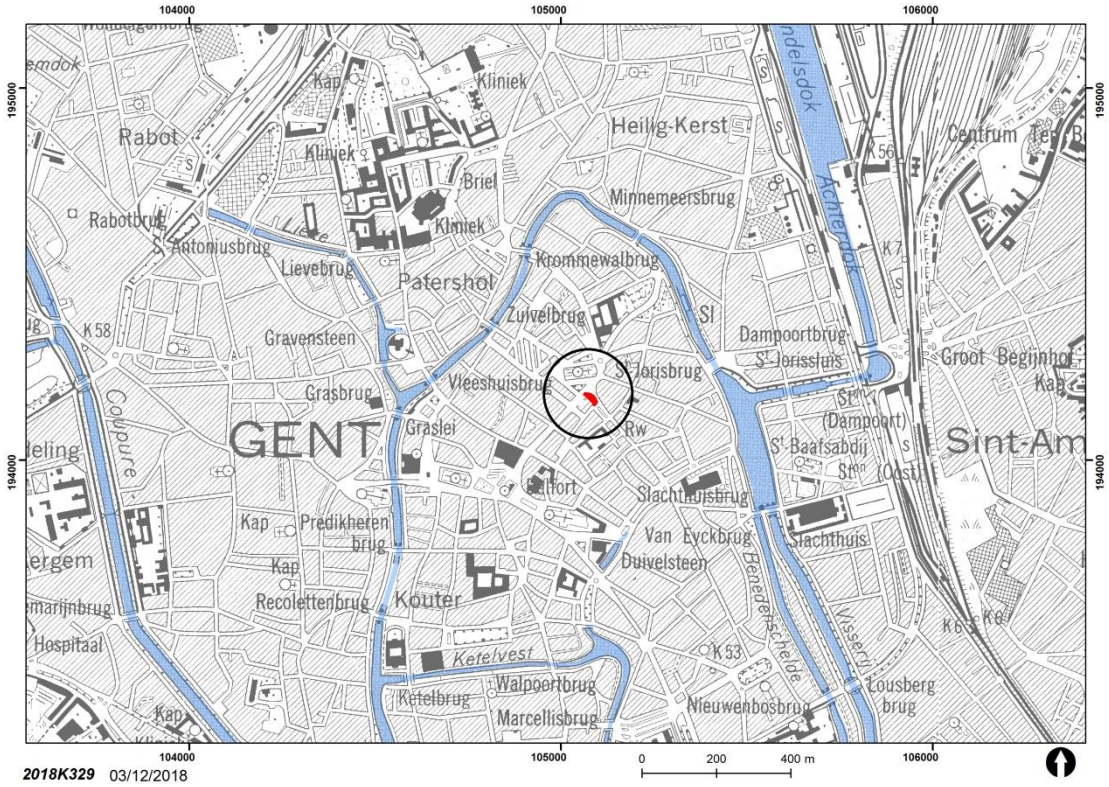
Foto 1: Situering projectzone op de orthofoto van 2017 (Eurosense Belfotop & Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Plan 1: Situering projectgebied op het hedendaags kadaster (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Plan 2: Situering projectgebied op de GRB basiskaart (AGIV GRB Basiskaart & Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Plan 3: Situering projectgebied op de Topografische kaart 1981 (NGI en AGIV)

3.5. Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

Het projectgebied bevindt zich op de Vlasmarkt; tussen het middeneiland, de Belfortstraat en de Koningstraat. In de huidige toestand ligt langs de gevelrij een voetpad. Op de rijbaan, langs het voetpad, liggen 8 parkeerplaatsen voor taxi's haaks op de rijweg en staan twee fietsenmodules. Op het middeneiland staan vier bushokjes. Het voetpad en het middeneiland zijn aangelegd in betonstraatstenen en de rijweg is aangelegd in kasseien.

Op basis van de simulaties van een indraaiende bus wordt de zone vormgegeven. De ruimte die niet nodig is voor de indraaibeweging van de bus wordt heringericht als een voetpaduitstulping met terrassen (voor de aangrenzende horeca), voetpaden, groen en parkeerplaatsen.

Langs de gevels van de horeca wordt een strook van 3 m voorzien voor de inrichting van terrassen. Om de terrassen te bereiken ligt langs deze strook een voetpad van 1,5 m.

Langs de rijweg worden drie parkeerplaatsen voor taxi's ingericht. Voor de bediening van de taxi's wordt er een voetpad aangelegd van 2 m.

Tussen de twee voetpaden wordt de zone onthard. In deze zone worden twee bomen voorzien. Verder worden er nog twee bomen geplant in de groenvakken aan weerszijde van de taxistaanplaatsen.

Deze bomen worden voorzien van een substraatbak van telkens 20 m³ met een diepte van 1,50 m onder het wegdek. De twee centrale boomvakken hebben een oppervlakte van 2,50 x 2,00 m; de

twee buitenste vlakken variëren tussen 5,00 x 2,00 m en 3,00 x 2,50 m. Deze boomplantsubstraatbakken bevinden zich na afwerking deels onder het voetpad.

Op de voetpaduitstulping komen twee fietsenmodules.

Er wordt blindengeleiding voorzien aan de bestaande zebrapaden alsook op het middeneiland met bushaltes.

Er worden geen ingrijpende rioleringswerken uitgevoerd.

Plan 4: Bestaande toestand (Stad Gent, Dienst Wegen, Bruggen en Waterlopen)

Plan 5: Ontwerpplan (Stad Gent, Dienst Wegen, Bruggen en Waterlopen)

Plan 6: Dwarsdoorsnede (Stad Gent, Dienst Wegen, Bruggen en Waterlopen)

3.6. Archeologisch potentieel

3.6.1. Methode en onderzoeksvragen

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek. **Telkens werden de relevante bronnen weerhouden en opgenomen.**

Hierbij werden een aantal onderzoeksvragen opgelijst betreffende de projectlocatie:

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend over de eventuele verstoring van de bodem?
- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het projectgebied?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Is het nodig andere vormen van vooronderzoek in te schakelen om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden?

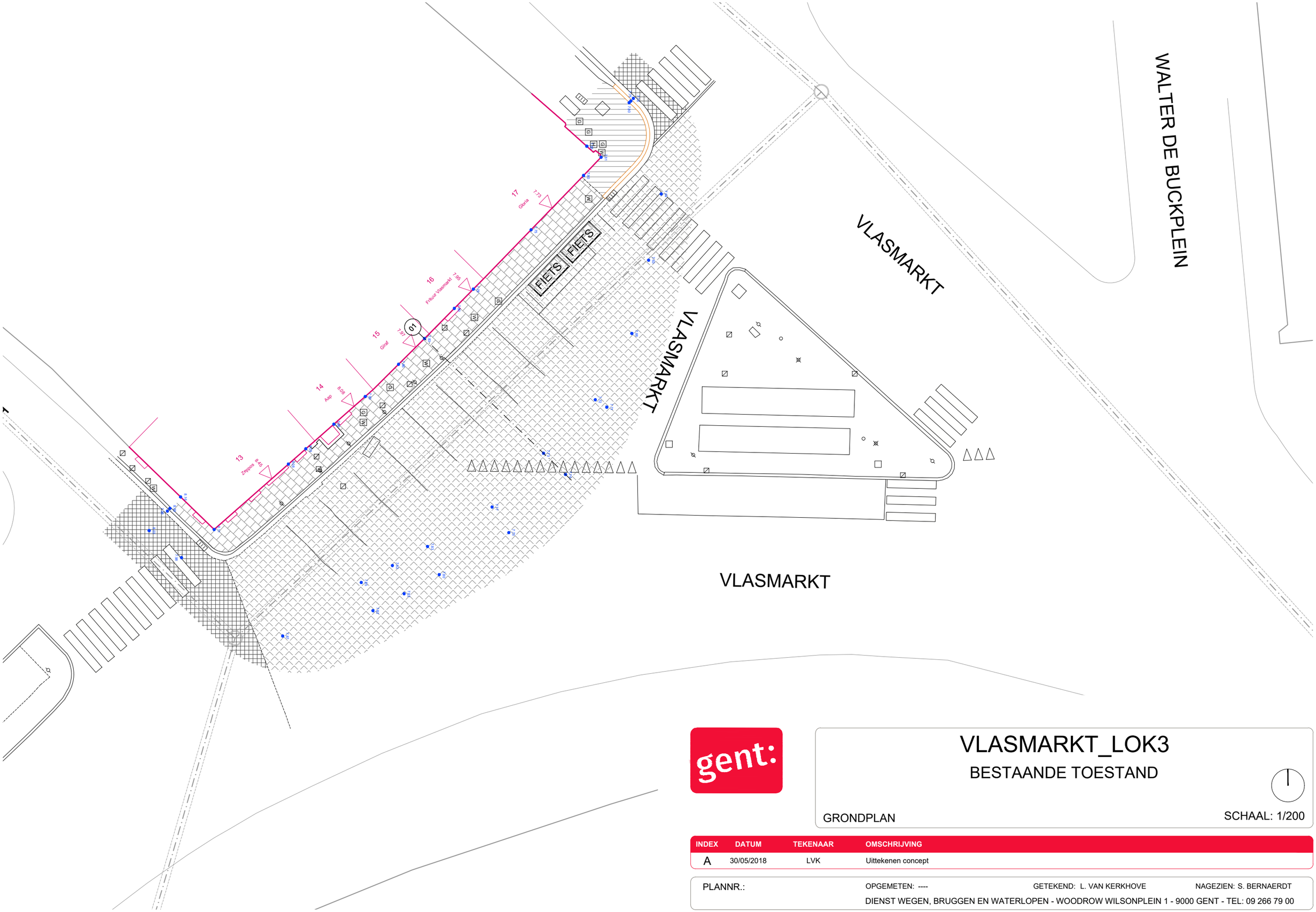
3.6.2. Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed.

Het projectgebied Vlasmarkt wordt gekenmerkt door zijn ligging in de historische kernstad. Hierdoor heeft het bureau-onderzoek zich beperkt toegespitst op de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied. **Telkens werden de relevante bronnen weerhouden en opgenomen.**

Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

PDF by Van Kerkhove Laura on 19.10.2018 14:56; Papersize: A3

VLASMARKT

gent:

VLASMARKT_LOK3

BESTAANDE TOESTAND

GRONDPLAN

SCHAAL: 1/200

INDEX	DATUM	TEKENAAR	OMSCHRIJVING
A	30/05/2018	LVK	Uittekenen concept

PLANNR.:

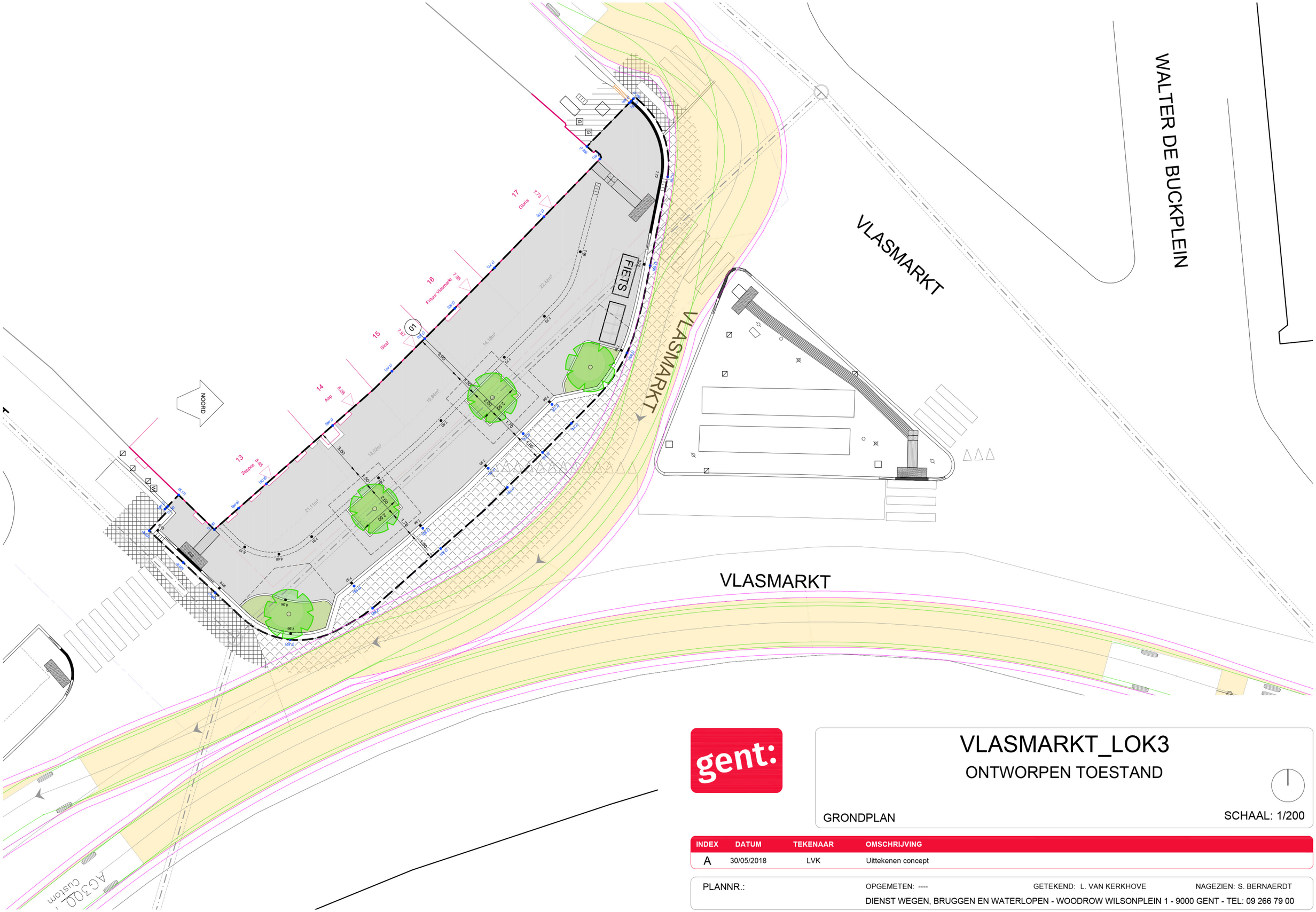
OPGEMETEN: ----

GETEKEND: L. VAN KERKHOVE

NAGEZIEN: S. BERNAERDT

DIENST WEGEN, BRUGGEN EN WATERLOPEN - WOODROW WILSONPLEIN 1 - 9000 GENT - TEL: 09 266 79 00

PDF by Van Kerkhove Laura on 29.11.2018 13:48; Papersize: A3

gent:

VLASMARKT_LOK3

ONTWORPEN TOESTAND

GRONDPLAN

SCHAAL: 1/200

INDEX	DATUM	TEKENAAR	OMSCHRIJVING
A	30/05/2018	LVK	Uittekenen concept

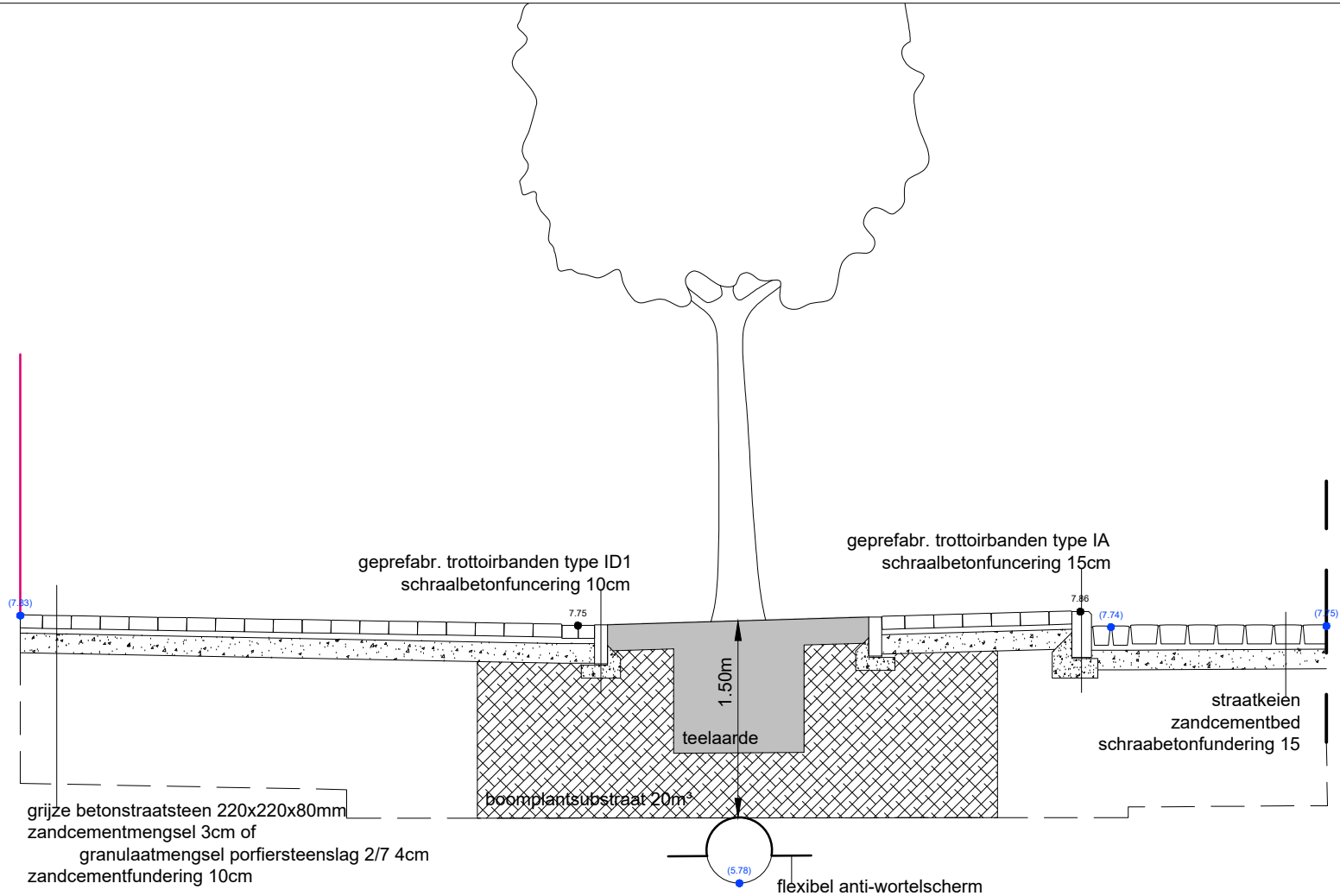
PLANNR.:

OPGEMETEN: ----

GETEKEND: L. VAN KERKHOVE

NAGEZIEN: S. BERNAERDT

DIENST WEGEN, BRUGGEN EN WATERLOPEN - WOODROW WILSONPLEIN 1 - 9000 GENT - TEL: 09 266 79 00

TYPE DWARSPROFIEL
ONTWORPEN TOESTAND
schaal 1/50

PDF by Van Kerkhove Laura on 29.11.2018 14:47; Papersize: A4

- Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
- Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosiekaart
- Bodemgebruikskaart

3.6.3. Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van het agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd evenals diverse wetenschappelijke literatuur; bestaande uit voornamelijk door Stadsarcheologie Gent opgebouwde en bestudeerde archeologische ensembles en bewaard in De Zwarte Doos. Dit werd aangevuld met het raadplegen van de Inventaris Onroerend Erfgoed (erfgoedobjecten), de Inventaris van de beschermde archeologische sites en de Inventaris van de beschermde monumenten, landschappen en stadsgezichten; evenals de Steneninventaris (de door Stadsarcheologie Gent opgemaakte en bijgehouden inventaris van alle gekende 13de-eeuwse (natuur)stenen huizen op grondgebied Gent) en de Inventaris van de walsites (de door Stadsarcheologie Gent opgemaakte en bijgehouden inventaris van alle op cartografie voorkomende sites met walgracht op grondgebied Gent). **Telkens werden de relevante bronnen weerhouden en opgenomen.**

3.6.4. Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën waaronder ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Omdat het projectgebied in een zone met een dense historische bebouwing ligt, werden verschillende bronnen nagekeken om aldus een inzicht te krijgen in de geschiedenis van deze site. Daarbij werd aandacht besteed aan het onderzoek van archieven en eventueel eerder uitgevoerd onderzoek naar de historische bebouwing of landschapsgebruik. Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd. **Telkens werden de relevante bronnen weerhouden en opgenomen in het assessmentrapport.**

- Panorama op Gent, 1534
- Kaart van Jacob van Deventer, midden 16de eeuw
- Kaart van Braun en Hogenberg, 1572
- Kaart van Horenbault, 1619
- Kaart van Hondius, 1641
- Kaart van Ferraris, 1771-1777
- Kaart van G. Goethals, 1796
- Atlas der Buurtwegen, 1843-1845
- Primitief kadaster, ca. 1830-1835
- Popp Kadasterkaarten, 1842-1879
- Kaart van P. en L. Gérard (1855)
- Kaart van Gevaert en Van Impe (1878)

- Plattegrond van Gent door Compijn & Soenen (1912)
- Luchtfoto, 2017-2018

3.6.5. Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken, kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kunnen verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

Om een correcte inschatting hiervan te maken werd gebruik gemaakt van volgende bronnen:

- Kadasterkaart
- topografische kaart (1981)
- orthogonale luchtfoto
- ontwerpplannen met aanwezige nutsleidingen en riolering

Telkens werden de relevante bronnen weerhouden en opgenomen.

4. Assessmentrapport

In dit assessmentrapport wordt alle beschikbare en van nut zijnde informatie uit het bureau-onderzoek samengebracht. Deze informatie dient als basis voor een gemotiveerde archeologische kijk op de eventueel aanwezige archeologische erfgoedwaarden en de uit te voeren acties.

4.1. Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens

4.1.1. Geologie

Voor geologen zijn dekzanden een geomorfologisch fenomeen, typisch voor een periglaciaal rivierenlandschap[1]. Tijdens de laatste ijstijd, vooral in het Laat-Glaciaal, waren de omstandigheden gunstig voor windwerking zoals men dit vandaag kan waarnemen in de woestijn of aan onze kust. Wind is namelijk in staat klei en silt weg te blazen, en de grovere en zwaardere fracties, zoals zand, over te houden. Bij het smelten van de permafrost, de permanent bevroren bodem, in de korte zomer, werden op die manier in de rivierbeddingen van de Leie- en Scheldevallei grote hoeveelheden sediment gesorteerd. Bovendien volgde op het verdwijnen van de permafrost een daling van de grondwatertafel, waardoor de infiltratie van regenwater mogelijk werd. Omdat zand net iets te zwaar is om over grote afstanden te worden verplaatst, ontstonden lokaal in de rivierbeddingen kleine en grote rivierduinen, overwegend aan de oostelijke valleiflank. Binnen en buiten de rivierbedding vormden zich tevens verschillende kleine en grote dekzandruggen.

Dekzanden zijn zandige eolische afzettingen die hoofdzakelijk ontstaan zijn uit oudere rivierafzettingen. Het zijn goed gesorteerde zanden met een korrelgroottemediaan van 150 tot 210 µm en die als een deken over de oudere afzettingen liggen. Vaak vormen ze zwak uitgesproken bulten in het landschap. Zowel in Nederland (Noord-Brabant en Gelderse Vallei) als in Vlaanderen is het voorkomen van deze dekzandruggen goed gekend. De meeste dekzanden werden door de mens ingericht als kouters. Typisch voor de dekzanden is het voorkomen van keienvloertjes (deflatiehorizonten), omdat grint en keien door de wind niet worden verplaatst. Op bodemkaarten worden ze gekarteerd als zandleembodems. Men vermoedt een Laat-Glaciale ouderdom. In en rond Gent zijn, dankzij de kwartairkaart, minstens een vijftal dekzandruggen te identificeren. Ten noorden van de Blandijnberg ligt een dekzandrug: de Kouter en de Zandberg. Een tweede dekzandrug, ten oosten van Gent, komt overeen met de Sint-Baafskouter. Ten zuidoosten heeft men de dekzandrug van Ledeberg. Bij Ekkergem vindt men een kleine, lage dekzandrug. En ten slotte ligt er een grote dekzandrug ten westen van Gent: Mariakerkekouter. Nadien tot in recentere periodes had de wind nog vrij spel op rivierduinen en onbedekte zandruggen. Het materiaal bleef zich eolisch verplaatsen, het landschap veranderde echter niet meer drastisch van uitzicht.

Het projectgebied bevindt zich aan de uitloper van een zandrug (Zandberg) en gaat in het noorden over in een waterrijk gebied (Waterwijk), richting het Leie-alluvium.

Het tertiaire substraat bestaande uit subhorizontale zandige en kleiige lagen van mariene oorsprong was tijdens het uitschuren van de Vlaamse Vallei in het begin van het Kwartair (Pleistoceen) aan

[1] GELAUDE, F., *Gent. Rivierduinen en dekzandruggen,* (Erfgoedmemo, *nr. 44*), Gent, 2010.

erosie onderhevig. De Blandijnberg ontsnapte aan die erosie en vormt zo een tertiaire getuigenheuvel, bedekt met Bartoon-klei. In de vallei zelf is veel van het tertiair weg geërodeerd en later door kwartaire afzettingen bedekt. Ten zuiden van de Blandijnberg bestaat het tertiair substraat uit Paniseliaan (klei-zandcomplex) of Ieperiaan (zand) dat op een diepte van minder dan 2 m kan aangetroffen worden. Elders rond de stad ligt het tertiaire substraat (ten noorden van de stad is dit het lid van Vlierzele) onder een dik Kwartair dek bedolven (dikwijls meer dan 20 m). De kwartaire afzettingen, die uniform het tertiaire substraat bedekken, werden in verschillende perioden afgezet. Tijdens de Würmijstijd werd het jong-pleistocene zand (dekzand), niveo-eolisch afgezet. Deze dekzandlaag heeft een dikte van 80 tot 150 cm. In de erop volgende zachtere periode werden hierin door Schelde, Leie en bijhorende beken de valleien dieper uitgesleten. Tijdens de koudere droge periodes in het Epi-pleistoceen werd zandig materiaal vanuit deze valleien opgestoven en vormde lokale dekzandophogingen. Dit zijn de locaties die met kouters in verband gebracht kunnen worden. Deze lokale dekzanden zijn te vinden net buiten de valleiranden.

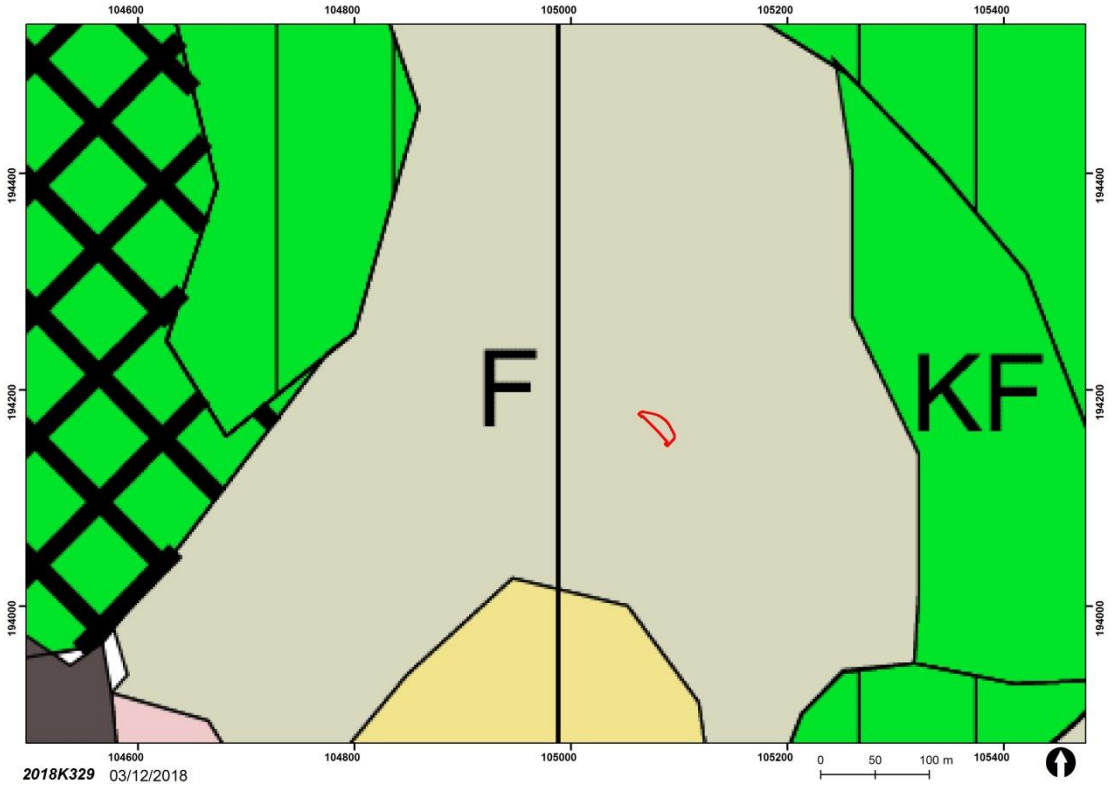
Het Lid van Vlierzele[2] bestaat voornamelijk uit fijn zand, duidelijk horizontaal of kruisgewijs gelaagd, soms homogeen, met veel tubulaties. Naar onder toe gaat het over in een meestal homogeen, kleiig zeer fijn zand, met kleine kleilensjes. Bovenaan komen gedifferentieerde kleilagen met humeuze intercalaties voor. De afzetting bevat slechts weinig macrofossielen. Harde zandsteenbanken komen regelmatig voor; ze vallen soms uiteen in dunne plakketten. Het Lid van Vlierzele dagzoomt in het midden en het noorden van de provincies Oost- en West-Vlaanderen (ten noorden van de ontsluitingszone van het Lid van Pittem), en in het noordwesten van de provincie Brabant. Het komt voor op enkele toppen van de Zuid-Vlaamse heuvels. Op de vroegere Geologische Kaart is het aangeduid als Pld. Het Lid van Vlierzele ontsluit in een groot deel van het noorden van het kaartblad Gent (22). Ook op de heuveltoppen in het zuiden van het kaartblad werd het Lid van Vlierzele dadelijk onder de kwartaire bedekking aangetroffen. Opmerkelijk is wel dat de dikte op de heuveltoppen gereduceerd is tot een tiental meter, terwijl meer noordelijk de dikte 15 tot 20 m bedraagt. Opvallend is ook de overgang van een meer zandig karakter in het westen naar een meer kleihoudend zand in het oosten. Deze overgang gaat gepaard met het uitwiggen van (of eventueel versmelten met) het onderliggend Lid van Pittem. Boorbeschrijvingen, maar vooral de interpretatie van diepsonderingen, laten toe het meer kleihoudende Lid van Vlierzele nog verder onder te verdelen in drie pakketten. Het centraal deel is sterk kleihoudend, terwijl het bovenste deel als homogeen zandig en het onderste deel als heterogeen zandig gekarakteriseerd kan worden.

[2] www.dov.vlaanderen.be

Plan 7: De projectzone aangeduid op de Tertiaire geologische kaart (MVG dep EWBL afd. natuurlijke rijkdommen & energie)

Het Weichseliaan fluvioperiglaciaal zandig facies (=F) bestaat hoofdzakelijk uit een zandig lithosoom dat echter op veel plaatsen gescheiden is door een minder belangrijk fluvioperiglaciaal lemig facies. Dit laatste is op de ene plaats beter ontwikkeld dan op de andere, en ook het bovenste zandcomplex verschilt in belang. Het onderste zandig complex bestaat overwegend uit middelmatig fijn tot middelmatig grof zand (zwak glauconiethoudend) dat naar onder toe zelfs nog grover wordt en dat talrijke grindelementen en ook schelpenresten bevat. Het bovenste zandig complex bestaat uit middelmatig, fijn zand, met laminae of lenzen middelmatig zand. Het is opgebouwd uit een juxtapositie en superpositie van ondiepe kruisgelaagde geulvormige structuren met diagonale of tangentiële prograderende interne laminaire gelaagdheid. Aan de basis komt op vele plaatsen een dunne, maar duidelijke grindvloer voor. Deze eenheid vertoont kryoturbaties en vorstwiggen. In de onderste eenheid zijn op verschillende niveaus talrijke grindelementen (silexen, kwartskorrels, zandsteenstukken) aanwezig. Verspreid worden ook schelpjes en schelpgruis gevonden, net als kleikeien, leembrokstukken en venige houtstukken. In de bovenste eenheid komen naast een basale semi-continue grindvloer hoofdzakelijk verspreide grindfragmenten voor en in geringe hoeveelheden, waarschijnlijk deels herwerkt uit oudere lagen, zoals Ieperiaanklei.

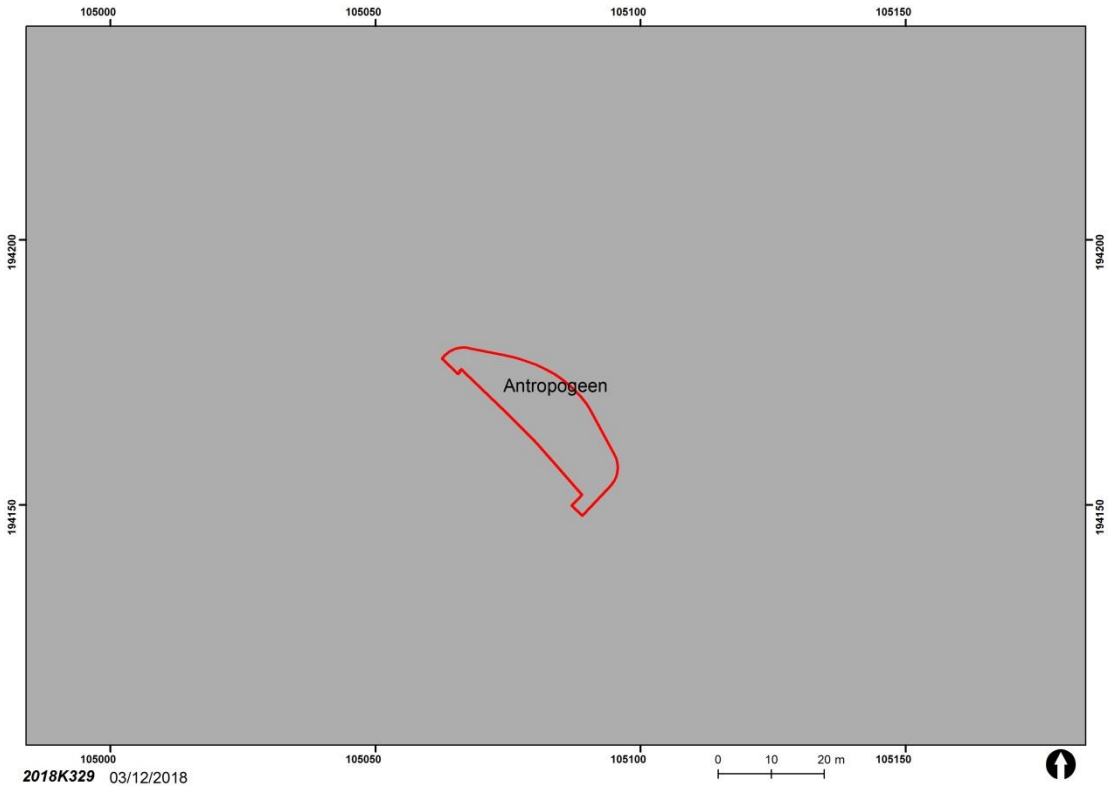

Plan 8: De projectzone aangeduid op de Kwartair geologische kaart (Fluvioperiglaciaal Weichseliaan zonder niveofluviale deklaag) (dov.vlaanderen.be)

4.1.2. Bodem

4.1.2.1. Bodemtypes

De bodem in de Gentse kernstad staat voornamelijk ingekleurd als antropogeen. Uit het archeologisch onderzoek op het Emile Braunplein en de Belfortstraat (2009-2014) is gebleken dat de zandbodem van de Zandberg hieronder lokaal goed bewaard is.

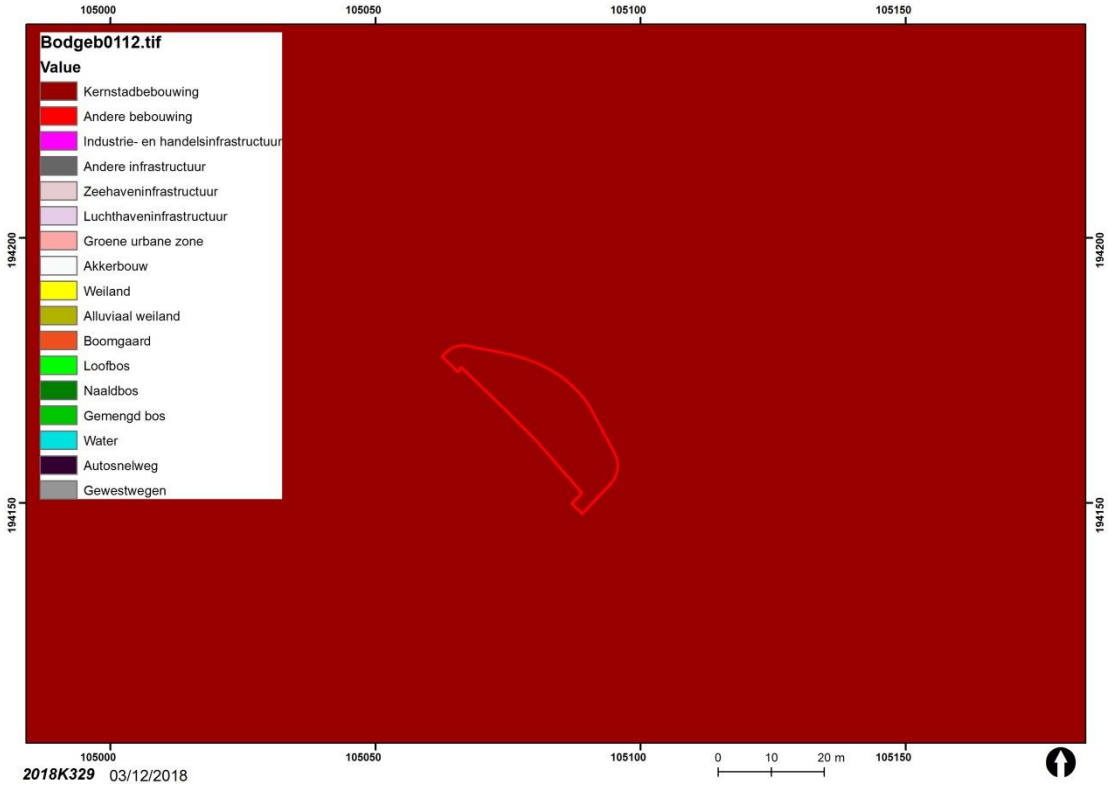
Plan 9: Het projectgebied aangeduid op de bodemkaart (AGIV).

4.1.2.2. Bodem, bodemerosie en bodemgebruik

Over de mogelijke verstoringsgraad in deze zone is slecht beperkte info aanwezig. Er kan vanuit gegaan worden dat deze zone eerder ophogingen zal kennen dan afgravingen. Aangezien het projectgebied tevens gelegen is buiten de gekende historische kerkhofzone zijn er geen indicaties voor eventuele begravingen

De vele nutsleidingen, zijn wel een belangrijke verstoringsfactor. Zo kan met zekerheid vastgesteld worden dat ter hoogte van de zone waar de ontharding zal plaatsgrijpen, en waar de twee centrale bomen zullen geplaatst worden, evenals onder de meest westelijke boom, reeds een riolering aanwezig is met een diameter van 0,50 m. Ter bescherming wordt hierop een anti-wortelscherm geplaatst.

De invloed van het wegdek kan als beperkt beschouwd worden.

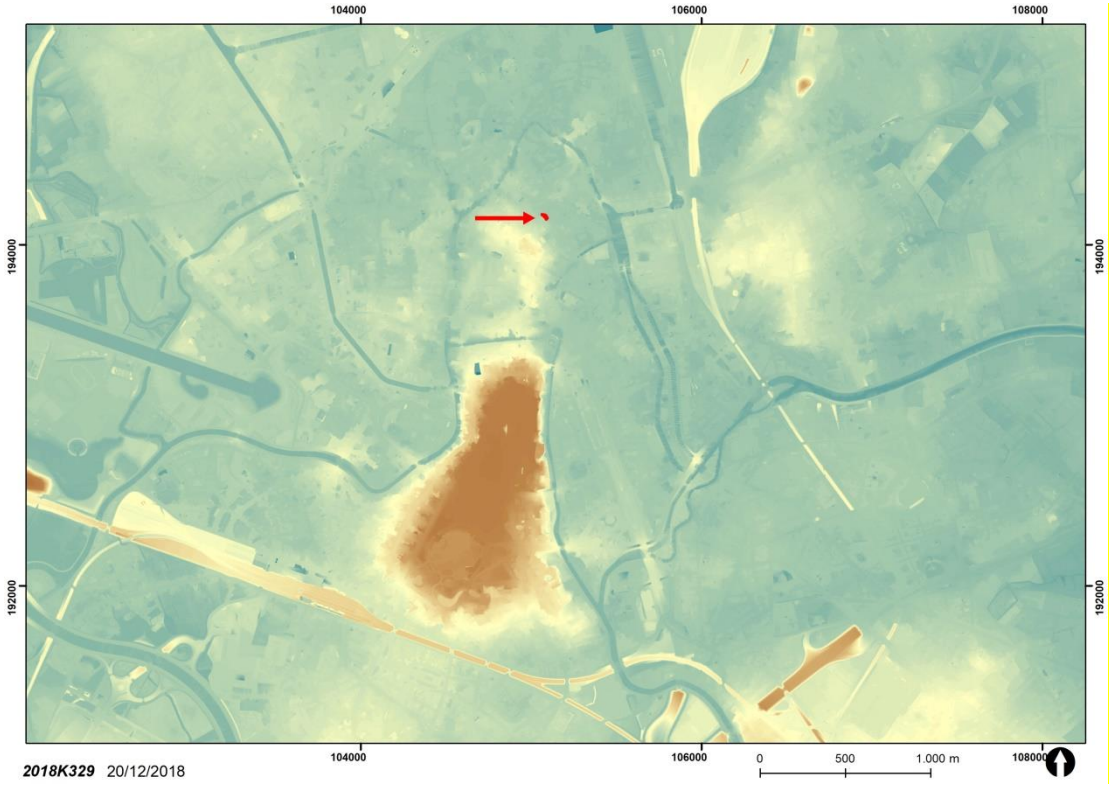

Plan 10: Het projectgebied op de bodemgebruikskaart (Geopunt Vlaanderen)

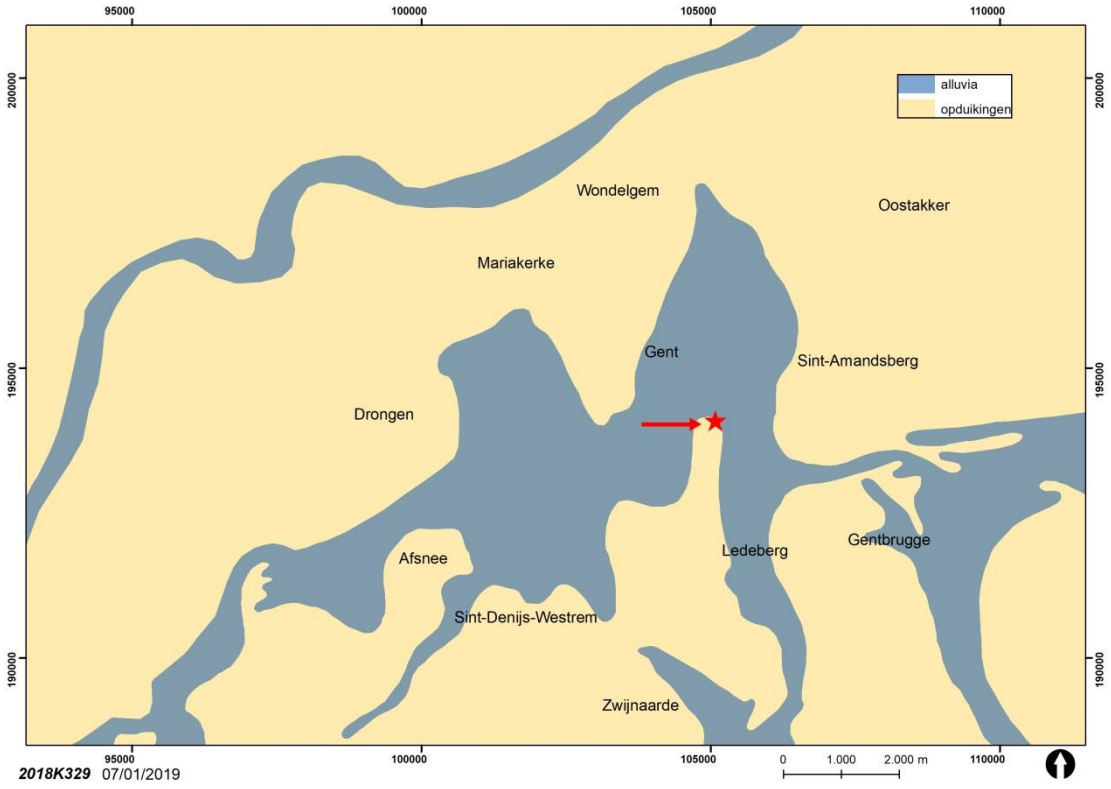
4.1.3. Topografie en hydrografie

Rivierduinen en dekzandruggen waren een wezenlijk onderdeel van het landschap bij het ontstaan en de vroege ontwikkeling van de stad Gent. Zo werd de oudste portus of middeleeuwse handelsstad aangelegd op een dekzandrug (Zandberg), terwijl aan de oostzijde (Sint-Baafsdorp) en in het westen (Ekkergem en Brugse Poort) de rivierduinen en dekzandruggen aan de bewoners de kans boden om in of naast de winterbedding van een rivier toch een veilige woonplaats te bouwen. Terwijl de Sint-Pietersabdij gevestigd is op de Blandijnberg, ligt de Sint-Baafsabdij op het westelijke uiteinde van een dekzandrug. Op de vlakke delen van de dekzandruggen met zandleem werden kouters ontwikkeld, zoals de Sint-Baafskouter, de Mariakerkekouter en de Kouter in het centrum van Gent. Door deze landbouwactiviteiten werden meerdere rivierduinen genivelleerd, waardoor ze definitief uit het landschap verdwenen.

Het projectgebied bevindt zich aan de uitloper van een zandrug (Zandberg) en gaat in het noorden over in een waterrijk gebied (Waterwijk), richting het Leie-alluvium.

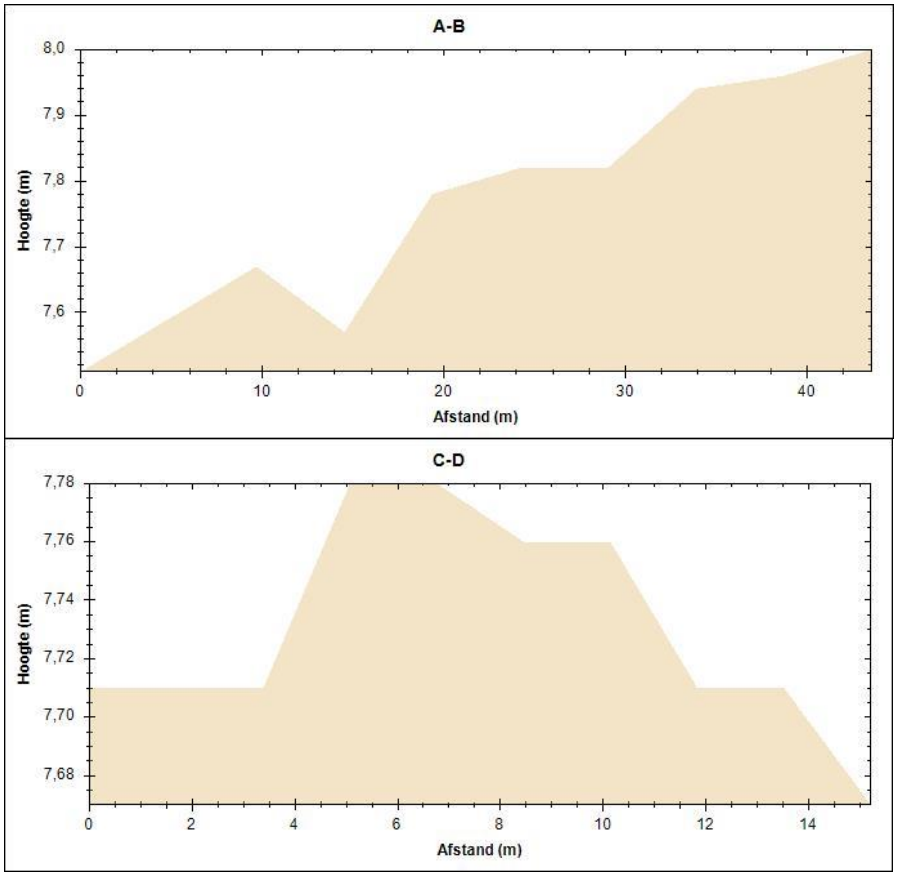

Plan 11: Projectie van de projectzone op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen (AGIV)

Plan 12: Vereenvoudigde kaart van de oorspronkelijke alluvia van Leie en Schelde rond Gent (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Plan 13: Het terrein met het hoogteverloop (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie Gent)

4.2. Gekende archeologische waarden

4.2.1. Historisch onderzoek

Het geheel is gelegen binnen de historische kernstad van Gent. Het projectgebied situeert zich in het noordoosten van de tweede middeleeuwse stad, te lokaliseren tussen de portusomwalling van de 9de-10de eeuw en de 12de-eeuwse stadsomwalling of watergordel rond de stad.

Als parochie ontstond Sint-Jacobs in 1093 en vormde ze een afsplitsing van de oudere Sint-Jansparochie (rond de huidige Sint-Baafskathedraal) die al in de 10de eeuw wordt vermeld. Het ontstaan van deze parochie had te maken met de uitbreiding van het stedelijke Gent en de grote bevolkingstoename die daarmee gepaard ging.

Omtrent de Vlasmarkt is maar beperkte informatie beschikbaar.

De oorspronkelijke Oude Vlasmarkt bevond zich voor de 16de eeuw in de voormalige *Guldenstrate*, de huidige Wijzemanstraat, tussen de Vrijdagmarkt en Bij Sint-Jacobs. Pas in het begin van de 17de eeuw zal deze functie verhuizen naar de huidige Vlasmarkt.

De eerste vermelding die betrekking heeft op het huidige projectgebied gaat terug tot 1313 wanneer er gesproken werd over '*van der Veemarct*'. Deze markt, ook wel *Peerdemarkt* genoemd werd in de 16de eeuw voor een deel gehouden aan het oosteinde van de toenmalige Koningstraat (huidige Vlasmarkt) en deels langsheen de huizen gelegen langs het Sint-Jacobskerkhof. De bestemming van deze marktplaats veranderde door de jaren, waarbij men in de 18de eeuw bijvoorbeeld ook hout, stro en karnemelk verkocht. Aan de overzijde, tegenover het Sint-Jansgodshuis hield men aanvankelijk de '*Verkensmark*' .

4.2.2. Cartografische gegevens

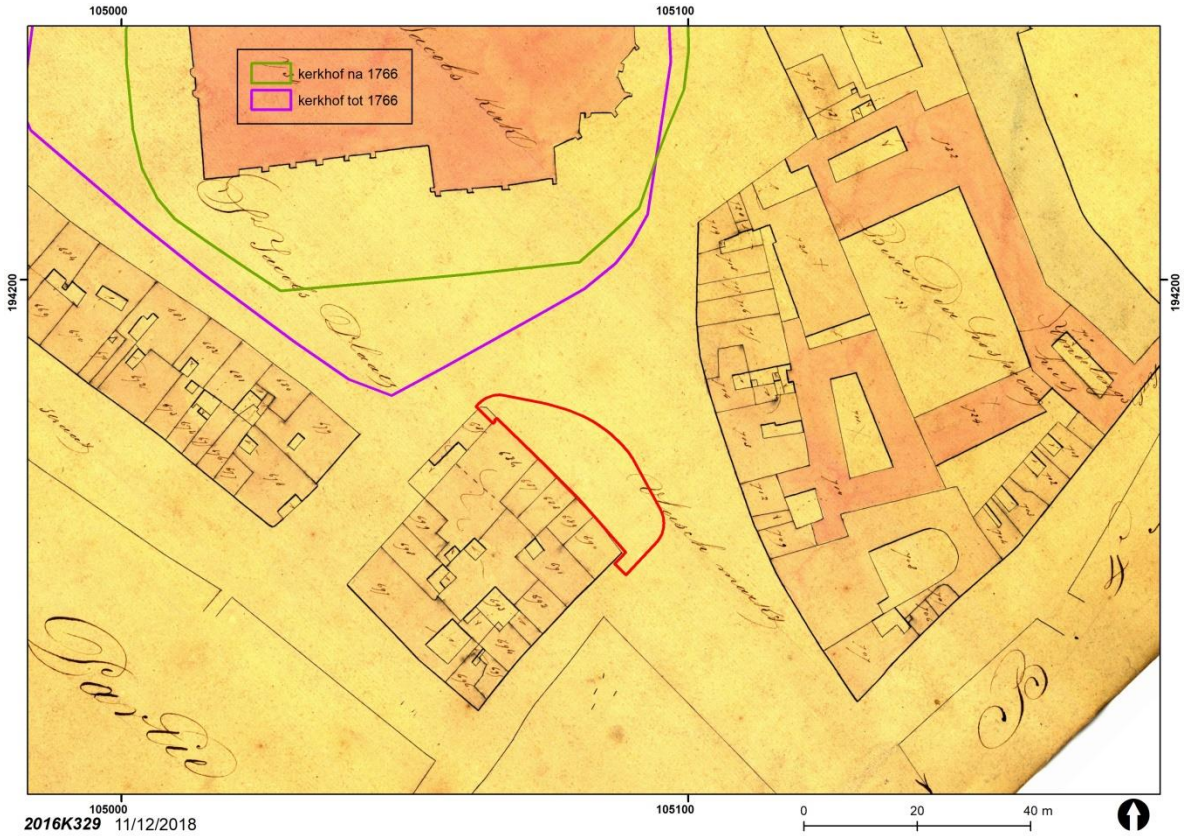
Plan 14: Panoramisch Gezicht op Gent van 1534 (STAM Gent © www.lukasweb.be - Art in Flanders vzw, foto Hugo Maertens)

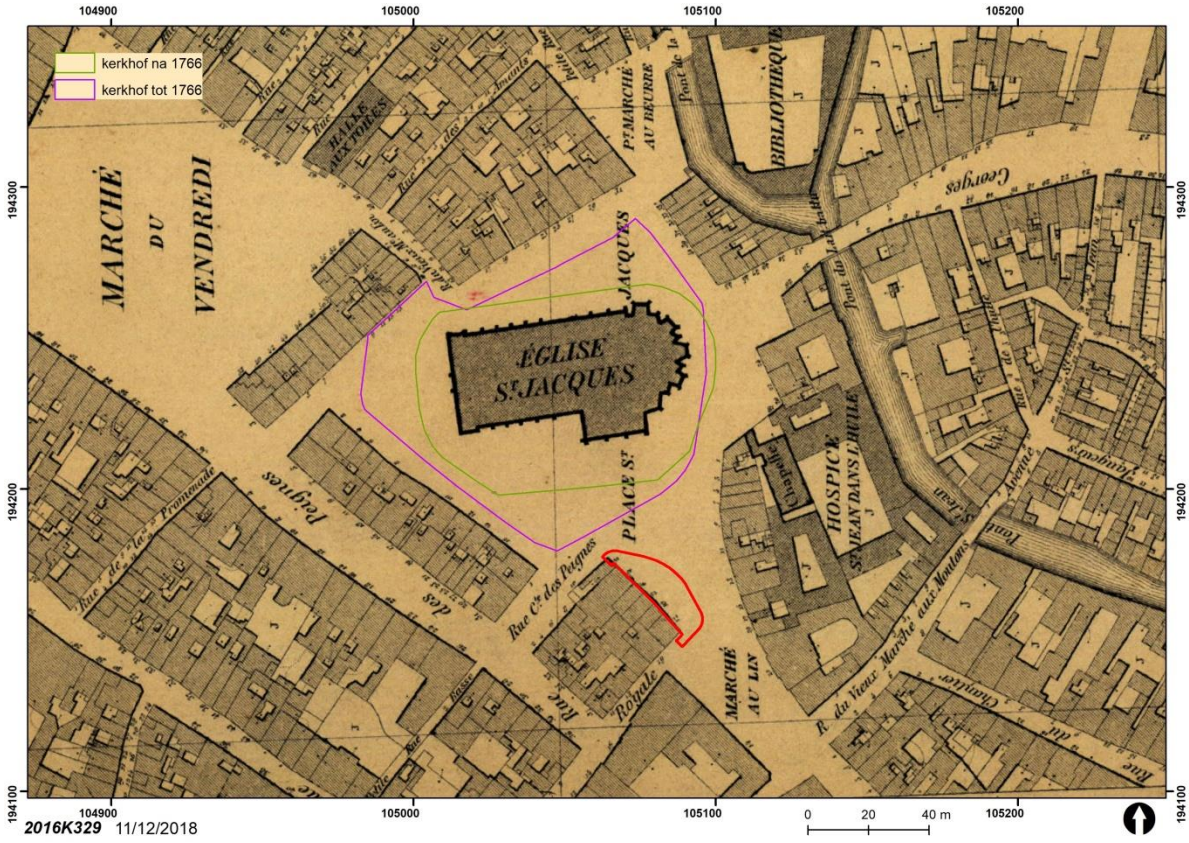
Plan 15: Het projectgebied geprojecteerd op Braun en Hogenberg, 1575 (Universiteitsbibliotheek, Gent)

Plan 16: Detail uit het stadsplan van Hendrik Hondius in de *Flandria Illustrata* van Antonius Sanderus, 1641-1735 (Stad Gent, De Zwarte Doos, Archief Gent, SAG_IC_DK_1_13)

Plan 17: Het projectgebied aangeduid op het Primitief Kadaster, ca. 1835 (Universiteitsbibliotheek, Gent)

Plan 18: Het projectgebied geprojecteerd op de kaart van P. en L. Gérard, 1855 (Privéverzameling André Coene en Martine De Raedt, Gent)

Cartografisch bronnenmateriaal toont slechts beperkte informatie voor het projectgebied. De belangrijkste ontwikkelingen situeren zich rondom Sint-Jacobs en de zone ter hoogte van het Sint-Janshospitaal.

Bekijken we het plangebied op het Panoramisch Gezicht op Gent van 1534, dan is duidelijk dat de zone ter hoogte van het projectgebied op de Vlasmark aansluit op de bestaande bebouwing. Uit het opeenvolgende kaartmateriaal is duidelijk af te lijnen dat deze situatie door de eeuwen heen ongewijzigd bleef.

Ter hoogte van het kerkhof rondom Sint-Jacobs daarentegen grepen heel wat veranderingen plaats. Zo zijn er duidelijk verschillende aflijningen van het kerkhof gekend. De aflijning voor 1766 omvatte het grootste areaal en sloot ter hoogte van de huidige Wijzemanstraat aan tegen het bouwblok tussen Vrijdagmarkt en Sint-Jacobs.

Op Sanderus is in deze zone nog duidelijk een toegangspoort aanwezig die vanaf het kerkhof toegang gaf tot een groene binnenzone. Aan de noord- en oostzijde was er een duidelijke weg tussen de bouwblokken en de kerkhofmuur. In het zuidwesten idem.

Na 1766 werd het areaal beduidend verkleind en was de aansluiting met het bouwblok ter hoogte van de Wijzemanstraat verdwenen. Ook ter hoogte van de andere bouwblokken kwam hierdoor meer ruimte vrij rond het kerkhof.

De situatie van 1770 bleef bestaan tot het einde van de 18de eeuw, toen het na het Decreet van Jozef II (1780-1790) verboden werd in de kerken en kerkhoven in de binnenstad nog te begraven.

De zone tegenover het projectgebied kende eveneens heel wat aanpassingen. Zo zal het oorspronkelijk Sint-Janshospitaal heel wat aanpassingen kennen die uiteindelijk zullen resulteren in het gedeeltelijk afbreken voor de aanleg van een nieuwe straat.

In conclusie kan echter gesteld worden dat het kaartmateriaal een vrij constant beeld geeft van het projectgebied.

4.2.3. Beschrijving van de gekende archeologische waarden

Plan 19: De op de CAI aangeduide en besproken relevante archeologische relicten (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Er worden in de onmiddellijke omgeving heel wat CAI-locaties vermeld. Enkel de relevante voor deze bureaustudie worden hieronder besproken.

CAI Locatie 333021 betreft de Sint-Jacobskerk (zie lager).

CAI Locatie 333017 is de kerkhofzone rond de Sint-Jacobskerk. Eind 18de eeuw werd dit kerkhof, zoals alle binnenstedelijke kerkhoven, opgeheven. De muur rond dit kerkhof bestaat uit Doornikse kalksteen.

CAI Locatie 333016 toont de restanten van de verdwenen stadspoort. Deze verdween in de eerste helft van de 16de eeuw, de Ottogracht werd pas gedempt in 1872-1873. Het geheel manifesteert zich door muurresten in Doornikse kalksteen. Mogelijks werden hier gedeeltelijk sporen aangetroffen van een brugaanzet over de Ottogracht.

CAI Locatie 333428 is in de Gentse Steneninventaris[3] opgenomen als Steen 156. De onderste verdieping van het Steen is nog bewaard onder verschillende percelen op de hoek Vlasmarkt-Belfortstraat. De rechthoekige constructie heeft zijn dwarsmuur aan de Vlasmarkt en de langsgevel

[3] LALEMAN, M.C. & RAVESCHOT, P., *Inleiding tot de studie van de woonhuizen in Gent. Periode 1100-1300. De kelders, (Verhandelingen Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België),* Brussel, 1991, p. 124.

aan de Belfortstraat. De ruimte is onderverdeeld in twee beuken verdeeld door vermoedelijk vier zuilen en heeft gedeeltelijk bewaarde graatgewelven in Doornikse kalksteen.

CAI Locatie 333427 is in de Gentse Steneninventaris[4] opgenomen als Steen 155. De restanten Doornikse kalksteen in de west- en de zuidmuur doen oorspronkelijk een Steen met vierkantig grondplan vermoeden.

CAI Locatie 333429 betreft een losse vondst van een goudplaatje.

CAI Locatie 333012 verwijst naar een archeologische prospectie tijdens wegenwerken op de hoek Belfortstraat-Kammerstraat. In een zwart organisch pakket werd materiaal (o.a. leerlooiersafval) verzameld die de laag dateerde ten laatste in de 1ste helft van de 13de eeuw. Het is niet duidelijk wat de relatie is tussen de afdekkende ophogingslaag en het gekende Steen (CAI Locatie 333181, S84[5]).

CAI Locatie 333011 verwijst naar de muur in Doornikse kalksteen die tijdens wegenwerken in 1989 kon opgetekend worden en waarschijnlijk onderdeel was van een voormalig Steen (S9)[6].

CAI Locatie 333430 verwijst naar de relicten in Doornikse kalksteen bewaard in het pand Vlasmarkt 3-5, als getuige van het voormalige godshuis van Sint-Jan in d'olie (zie lager).

Ook tijdens het archeologisch onderzoek in de Belfortstraat werden er tussen de Kammerstraat en Bij Sint-Jacobs enkele dieptesonderingen uitgevoerd. Zowel op een diepte van ca. 6,50 als op 5,80 m T.A.W. waren duidelijke karrensporen zichtbaar. Het bovenste bewaarde straatniveau kende ook een grote hoeveelheid Doornikse kalksteenfragmenten op een grijsbruin egaal zandlaagje ter versteviging van het loopniveau. De moederbodem zat op ca. 5,18 m T.A.W. De meer dan 2 m diep bewaarde profielen werden uitgebreid bemonsterd en de uitwerking hiervan moet in de nabije toekomst een concrete datering leveren voor deze middeleeuwse straatniveaus.

In een aanpalend vlak werden deze verschillende wegniveaus opnieuw aangetroffen. Hierbij werd een afzomende houten balk aangetroffen die de Doornikse kalksteenschilfers van een wegniveau tegenhielden. Deze horizontale balk (6,67-6,90 m T.A.W.) werd op zijn beurt op zijn plaats gehouden door een aantal verticale paaltjes die in de grond gehouwen waren. Ten oosten van deze balk zat een depressie in het noordprofiel die waarschijnlijk als een greppeltje langs het wegdek moet worden geïnterpreteerd. Opmerkelijk waren twee kuilen met zeer organische vulling die in het vlak en het profiel herkend werden en die voorafgaand aan het wegdek en de greppel waren[7].

4.2.4. Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader

Bij Sint-Jacobs zijn heel wat gebouwen opgenomen in de inventaris. De Sint-Jacobskerk, de Kapel Sint-Jan in d'olie, het Hotel Van Hoobrouck de Moreghem (Vlasmarkt 10) zijn de dichtstbijzijnde beschermde monumenten.

[4] LALEMAN, M.C. & RAVESCHOT, P., 1991, p. 124.

[5] LALEMAN, M.C. & RAVESCHOT, P., 1991, p. 90.

[6] LALEMAN, M.C. & RAVESCHOT, P., 1991, p. 45.

[7] VERMEIREN, G., BRU, M.A. & BOT, B., *Archeologisch onderzoek in de Belfortstraat 2013, (Gent, O.Vl.),* in: *Archaeologia Mediaevalis,* Namur, 2014, nr. 37, p. 120-122.

De Parochiekerk Sint-Jacobskerk[8] (beschermd monument sinds 28/12/1936): Het ontstaan van de Sint-Jacobsparochie in 1093, laat vermoeden dat op deze plaats een eerste kerk, ouder dan de stichtingsdatum van de parochie, kan gesitueerd worden. Hoe deze eruit zag is niet geweten.

Het oudste kerkgebouw dat bij archeologisch onderzoek door Firmin De Smidt werd vastgesteld bestond uit een driebeukige benedenkerk met twee westtorens, een transept en een vermoedelijk halfronde apsis met twee nevenkoren. Typologisch wordt deze kerk van Doornikse steen in de tweede helft van de 12de eeuw geplaatst. De aanwezigheid van de twee westtorens plaatst deze kerk als kenmerkend voor de Romaanse architectuur in de Scheldestreek.

Eind 13de eeuw werden een reeks ingrijpende werkzaamheden opgestart. Het ging zowel om de uitbreiding van het koor als om de herbouw van de benedenkerk. De verbouwing van het transept en de afwerking van de vieringtoren behoorden ook tot deze bouwcampagne. Typologisch wordt deze kerk een voorbeeld van Scheldegotiek genoemd.

In de 14de eeuw werd de kerk verder uitgebreid met allerhande kapellen, vooral langsheen de zijbeuken van de benedenkerk. De vieringtoren werd verhoogd.

In de 15de eeuw werd de koorpartij aangepast, uitgebreid en verhoogd. Toen ontstond er een kooromgang rond de apsis waarop vijf kranskapellen uitgeven.

Met de godsdiensttroebelen in de tweede helft van de 16de eeuw werden de kerk en haar interieur zwaar beschadigd. Met het herstel in de Contrareformatie deed de barok zijn intrede. Zowel de buitenarchitectuur als het interieur kregen een barokke aankleding.

Architect Auguste Van Assche (1826-1907) leidde de restauratiewerkzaamheden die in 1868 van start gingen. De barokke toevoegingen werden verwijderd en alle kerkdelen werden in een neoromaanse of neogotische vormgeving hersteld. Die vormgeving bepaalt nog steeds het uitzicht van de kerk. De kerk onderging een tweede restauratiecampagne in de jaren 1960.

Sint-Jan-in-d'olie[9] (beschermd monument sinds 29/11/1943): Deze Kapel behoorde aanvankelijk tot het Sint-Janshospitaal of Godshuis van Sint-Jan-ten-Dullen. In 1191 stichtten de schepenen van de stad een krankzinnigengesticht in dit godshuis. Broeders en zusters verzorgden hier geesteszieken en behoeftigen tot het vierde kwart van de 18de eeuw. De 18de-eeuwse ingang tot het oorspronkelijke complex is bewaard in Vlasmarkt 7-8-9.

Het oorspronkelijke complex had een beluikvormige opbouw rondom een vierhoekige en een trapeziumvormige binnenplaats. Door het aanleggen van Nieuwpoort werd de helft hiervan ontmanteld. De twee resterende neoclassicistische gevels rondom de voormalige vierkantige binnenplaats dateren vermoedelijk uit begin 19de eeuw. De aanwezigheid van een kapel is aangetoond sinds de oprichting van het Godshuis. Deze kapel werd in 1742 afgebroken. In 1743-45 werd in rococostijl de huidige kapel opgetrokken. Na ingebruikname als protestantse kerk is het momenteel in private handen.

[8] Interne nota Beheersplan Stadsarcheologie Gent; Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: *Parochiekerk Sint-Jacobs* [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/24493 (geraadpleegd op 19 december 2018).

[9] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: *Kapel Sint-Jan-in-d'olie* [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/24494 (geraadpleegd op 19 december 2018).

Hotel Van Hoobrouck de Moreghem[10] (beschermd monument sinds 26/03/1990): Ter hoogte van de Vlasmarkt is er eveneens slechts één monument, namelijk het Hotel Van Hoobrouck de Moreghem. Dit laatclassicistisch herenhuis met zeven traveeën en drie bouwlagen is gebouwd naar een ontwerp van J.B. Pisson in 1791.

4.3. Interpretatie onderzochte gebied

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

Historische en cartografische bronnen geven de omgeving van het projectgebied weer als een open zone binnen een dens bebouwd gebied. Zoals uit archeologisch onderzoek in de directe omgeving blijkt, evenals uit het historische kaartmateriaal, is deze zone binnen de stad steeds in gebruik geweest als open zone met een marktfunctie. De rooilijn van de bebouwing aan de noordwestzijde van het projectgebied kent ook geen aanpassingen en is tot op heden bewaard.

De projectzone is voorzien van een voetpad en een bestrating in kasseien. Tevens bevindt er zich in de ondergrond een nutsleiding met een minimale diameter van 0,50 m.

4.4. Verwachting t.o.v. archeologisch erfgoed

De reden van de opmaak van deze archeologienota zijn geplande werken die een aanleg van de openbare weg beogen. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed kan bedreigd worden.

Op de Vlasmarkt en Bij Sint-Jacobs werden tot op heden nog geen archeologische onderzoeken uitgevoerd. Historische bronnen, evenals archeologisch onderzoek in de directe omgeving geven wel een duidelijk verwachtingspatroon.

In het algemeen is duidelijk dat de Vlasmarkt steeds als open zone heeft gefungeerd. Zowel deze zone als alle andere ruimtes die niet door bouwblokken of kerkhof werden ingenomen kunnen heel wat informatie opleveren over de vroegste bewoning in deze regio, evenals info over verschillende straat- en leefniveaus, cfr. onderzoek in de zone tussen Kammerstraat en Bij Sint-Jacobs.

De heraanleg van deze zone behelst in hoofdzaak de aanpassing/verbreding van het voetpad en de aanleg van parkeerstroken. Deze ingrepen hebben een beperkte invloed op het bodemarchief en hebben door hun beperkte ingreep geen invloed op het archeologisch bodemarchief.

Een grotere ingreep vormt de aanplanting van de bomen. Hiervoor dienen vier substraatbakken aangelegd te worden. Gezien de aanwezigheid van een bestaande riolering op het traject van drie van de vier bomen, en het gegeven dat deze riolering beduidend dieper ligt dan de aan te leggen substraatbakken kan geconcludeerd worden dat in deze zone het archeologisch bodemarchief voor het overgrote deel vernield is. De ligging van andere nutsleidingen is in deze zone niet nader gekend.

[10] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: *Hotel Van Hoobrouck de Moreghem* [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/26010 (geraadpleegd op 19 december 2018).

Enkel de meest oostelijke boom en substraatbak bevinden zich mogelijks in een niet verstoorde zone.

Archeologisch onderzoek in de Kammerstraat toont aan dat in het bodemarchief van de straten nog archeologische informatie aanwezig kan zijn. De eerste relevante sporen kunnen vastgesteld worden op 6, 85 TAW, dit is meer dan 1 m onder het huidige wegdek. In conclusie kan gesteld worden dat zelfs binnen deze mogelijks niet door leidingen verstoorde substraatbak de aanwezigheid van eventueel archeologisch bewaard bodemarchief zeer beperkt is. Alle verzamelde gegevens leren dat de kans op bewaard bodemarchief quasi nihil is waardoor het qua kosten-baten niet verantwoord is verdere vormen van vooronderzoek in te schakelen.

Vanuit deze wetenschap stelt Stadsarcheologie Gent **geen verder onderzoek** voor.

5. Relevante bibliografie

GELAUDE, F., *Gent. Rivierduinen en dekzandruggen*, (*Erfgoedmemo*, nr. 44), Gent, 2010.

LALEMAN, M.C. & RAVESCHOT, P., *Inleiding tot de studie van de woonhuizen in Gent. Periode 1100-1300. De kelders*, (*Verhandelingen Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België*), Brussel, 1991.

LALEMAN M.C. & VERMEIREN, G., *Ruimte en bewoning in het centrum van het middeleeuwse Gent*, in: *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis & Oudheidkunde te Gent*, Gent, 2010, nr. 64/1, p. 3-56.

VERMEIREN, G. & BRU, M.A., *Archeologisch onderzoek in de Belfortstraat in Gent (O.-Vl.)*, in: *Archaeologia Mediaevalis Kroniek*, Gent, 2015, nr. 38, p. 187-191.

VERMEIREN, G., BRU, M.A. & BOT, B., *Archeologisch onderzoek in de Belfortstraat 2013, (Gent, O.Vl.),* in: *Archaeologia Mediaevalis*, Namur, 2014, nr. 37, p. 120-122

VERMEIREN, G., BRU, M.A. & LALEMAN, M.C., *Botermarkt-Belfortstraat in Gent (O.-Vl.)*, in: *Archaeologia Mediaevalis 35*, Gent, 2012, p. 242-243.

www.onroerenderfgoed.be
www.dov.vlaanderen.be
http://geovlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/cai/
www.gent.be

Thesaurus

Archeologie: Het bestuderen van overblijfselen en voorwerpen of een ander spoor van menselijk bestaan in het verleden, alsook de bestaansomgeving van de mens, waarvan het behoud en de bestudering bijdragen tot het reconstrueren van de bestaansgeschiedenis van de mensheid en haar relatie tot de natuurlijke omgeving en ten aanzien waarvan opgravingen, ontdekkingen en andere methoden van onderzoek betreffende de mensheid en haar omgeving betekenisvolle bronnen van informatie zijn.

Archeologienota: Document, opgemaakt op basis van een archeologisch vooronderzoek, met administratieve gegevens, een verslag over de resultaten van het onderzoek, een voorstel van beslissing en een plan van aanpak voor de maatregelen die daaruit volgen.

Archeologisch onderzoek: Het gebruik van technieken en methoden waarmee archeologische sites, archeologische zones of delen ervan worden opgespoord en onderzocht met inbegrip van archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen.

Bodem: Het bovenste deel van de aardkorst waarin planten kunnen wortelen, samengesteld uit minerale deeltjes en organisch materiaal, inclusief levende organismen. Een bodem ontstaat uit de verweringsproducten van lokale gesteenten of uit afgezette, losse sedimenten.

Bodemstructuur: aggregatietoestand van organische en minerale deeltjes in een sediment tot grotere aggregaten, bepaald door de soort en intensiteit van de onderlinge verbindingen.

Bureauonderzoek: Bureauonderzoek is het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over bekende of verwachte bouwkundige of archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied, omvattende de aan- of afwezigheid, de aard en de omvang, de datering, gaafheid en conservering en de relatieve kwaliteit ervan.

Centrale Archeologische Inventaris: Databank die archeologische vondstlocaties en indicatoren daartoe in het Vlaams Gewest in kaart brengt en de beschikbare informatie bundelt (afkorting: CAI).

Historische studie: Historische studie is de studie van historische bronnen, zoals documenten en historisch kaartmateriaal. Bepaalde relicten kunnen in historische bronnen reeds vermeld zijn en op oude kaarten weergegeven zijn. Dit geeft interessante bijkomende informatie omtrent de vondsten en de bewaringstoestand in die periode.

Middeleeuwen: Verwijst naar de periode in West-Europa van grofweg de 5de tot de 15de eeuw. De verschillende stijlen die zich tijdens deze periode ontwikkelden kenmerken zich door de evolutie van de Grieks-Romeinse traditie naar een meer christelijke thematiek, door de energieke geest van de Germaanse volken en door de bloeiende nieuwe steden die werden bevolkt door vrije burgers.

Rivierduin: Een rivierduin is een duin(complex) ontstaan in of langs een (voormalige) riviervlakte, gevormd door het verstuiven van zand uit een droogliggende alluviale vlakte.

Stadsomwalling: Een stadsomwalling is het geheel van verdedigingswerken rondom een stad, nl. grachten, wallen, muren, torens, enz..., bedoeld om de stad te beschermen tegen invallen van buitenaf. Tijdens de eerste stadsontwikkelingen bestonden deze stadsomwallingen uit aarden wallen, later werden deze wallen vervangen door stenen muren.

Stadspoorten: Een stadspoort is een versterkte bouwconstructie in een stadsmuur die toegang geeft tot de stad.

Toevalsvondsten: Een toevalsvondst is een onverwachte vondst van roerende of onroerende archaeologica die gedaan wordt aan de oppervlakte, onder de grond of onder water en die niet verbonden is aan een vergunde opgraving of prospectie.